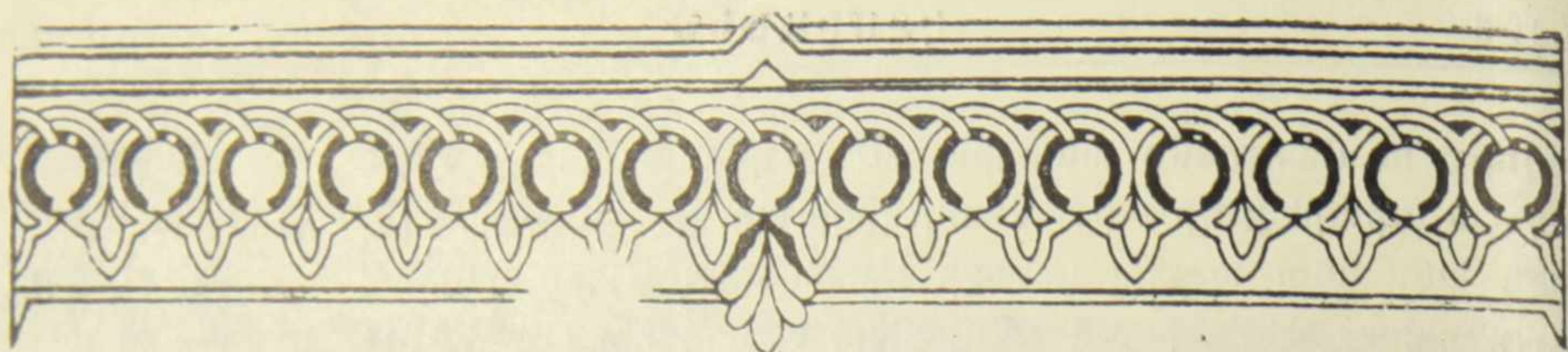




ՔԱՐՈԶ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

«Տէր հովուեսցէ զիս և ինձ ինչ ոչ պակասեսցի»
(ՍԱՂՄՈՍ)

Փառք և գոհութիւն Քեզ Տէր, Հայր երկնաւոր, որ մարմնաւոր և հոգևոր ծննդեանս առաջին օրերէն արևու լոյսին պէս ընծայեցիր Քու ամենալոյս ներկայութիւնը հոգիիս մէջ և Քու ամենագոր ոյժը ողջ կեանքիս մէջ: Եւ ահա այսօր կոչեցիր զիս, նուաստ ծառայս, Քու հայ ժողովուրդիդ զաւակներուն ընտրութեան մէջէն հոգևոր սպասաւորութեան այս բարձրագոյն և սրբազնագոյն հանգրուանին, որուն մէջ եղած **պատիւը՝** որպէս քու շնորհքիդ ճառագայթումը՝ ծանրագոյն **պարտքով** միայն վճարելի և արժևորելի պատիւ մըն է: Ուէ մարդ էակի նման, ինձի համար ևս անկարելի պարտք մըն է այդ, սոսկ մարդկային սահմանաւոր կարողութիւններով և միջոցներով իրագործելի: Առանց Քու զօրութեանդ ներգործութեան, ինչպէս ոչինչ կրցած եմ ընել անցնող քառասնամեայ հոգևորական սպասաւորութեանս ընթացքին, այսօր ևս կը զգամ որ ոչինչ պիտի կրնամ ընել Քու ճշմարտաբարբառ խօսքերուդ համաձայն որով ըսիր. **«Առանց իմ ոչինչ կարէք առնել»** (ՅՈՎՀ. ԺԵ 5):

Ահա քառասուներէք տարիներ շարունակ, արեղայական ձեռնադրութենէս ասդին կրեցի Քու լուծը, առի խաչդ ուսերուս և քալեցի քու ետևէդ: Լուծդ ծանր եղաւ իմ կեանքին մէջ. ուսերս տկար էին, բայց խաչիդ զօրութիւնը, որ երկու անուն ունի **սէր** և **զոհողութիւն**, թեթևացուց բեռը, զայն դարձնելով **«քաղցր»** և **«փոքրոգի»** (ՄԱՏԹ. ԺԱ. 30): Եթէ մնացած ըլլայի առանձին՝ պիտի տարուէի ըսելու Քու Միածին Որդւոյդ բառերով. **«Տէր, անցո յինէն զբաժակս զայս»:** Բայց պիտի չվարանէի անմիջապէս անելընելու. **«բայց ոչ որպէս ես կամիմ, այլ որպէս դու կամիս»** (ՄԱՐԿ. ԺԴ. 36): Քու կամքդ կամքիս առաջնորդ՝ անցայ արեղայութեան, վարդապետութեան, եպիսկոպոսութեան հանգրուաններէն. հասցուցիր զիս մինչև Կաթողիկոսութեան լիագոյն և գերագոյն աստիճանը: Տասնութ տարիներ Կաթողիկոսութեան այդ լուծը շալկեցի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Գահին վրայ. և այժմ առաւել բարձր պատասխանատւութեամբ զայն



Գահակալության դասարագի ընթացքում
(Լեոն Տեր-Պետրոսյան, Ռոբերտ Քոչարյան, Բաբկեն Արարցյան,
Վրաստանի խորհրդարանի խոսնակ Վախթանգ Գեգուաձե)



Սխառագիրը կարմուռի ժամին

պիտի կրեմ Լուսաւորչակառոյց այս սրբազնագոյն Գահին վրայ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան Մայր Աթոռին ի Ս. Էջմիածին:

Հոգևոր սպասաւորութեան այս ճանապարհորդութեան ծայրագոյն այս հանգրուանին, այս սրբազնասուրբ խորանին վրայ հայցեմ ի քէն Տէր Աստուած իմ. «տուր զօրութիւն ծառայի քո, կեցո զորդի աղախնոյ քո և արա առ իս նշան բարութեան» (ՍԱՂՄ. ԺԵ 16): Քու զօրութիւնդ իմ մէջս հեղ մը ևս զգալով Գահակալութեան այս նուիրական պահուն, կը կրկնեմ բառերը Սաղմոսերգու արքային. «Տէր հովուեսցէ զիս և ինձ ինչ ոչ պակասեսցի» (Սաղմ. ԻԳ 1):

* * *

Ծառայութեան այս ընդարձակագոյն դաշտին մէջ մտնելու սա վճռական պահուն, սրտի պարտք կը զգամ հեղ մը ևս ձայնս վերառաքել առ Բարձրեալն Աստուած և խնդրել իրմէ որ ի լոյս փառաց իւրոց և երկնաւէտ երանական խաղաղութեան մէջ հանգչեցնէ իմ նախորդին՝ անմոռանալի Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի բարի հոգին և ի հաճոյս իւր ընդունի անոր բազմաբեղուն վաստակը Իր Հայաստանեան այգոյն մէջ:

* * *

Սիրելիք,

Վստահաբար բոլորդ կ'անդրադառնաք որ Ազգային-Եկեղեցական Ժողովով կատարուած Կաթողիկոսական այս ընտրութիւնը իրաւաստուկ, բացառիկ կարգի նշանակութիւն ունի: Ի. դարու մէջ առաջին անգամ ըլլալով է որ ան կատարուեցաւ—և այժմ Գահակալութեան այս հանդիսաւոր արարողութիւնը տեղի ունեցաւ—մեր վերանկախացեալ հայրենիքի նոր Հանրապետութեան օրով: Եօթանասուն տարիներու բռնատիրական կարգերէն ազատագրուած Հայաստանի անկախ պայմաններու, ժողովրդավարական նորահաստատ կարգերու ներքև կ'ապրի մեր ժողովուրդը: Մեր արդի պատմութեան այս վճռադրոշմ, շրջադարձային նշանակութիւն ունեցող հանգրուանին, մեր Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին, որուն առաջին սպասաւորի պաշտօնը վստահեցաք ինձի, կոչուած է հրամայական և փրկաւէտ կարևորութիւն ունեցող դերակատարութեան: Իր աստուածատուր և քրիստոսաւանդ առաքելութեան ու պատմական ժառանգութեան հիմնական տուեալներէն առաջնորդուած՝ ան կոչուած է Ս. Աւետարանին և մեր հայրերու սրբազան աւանդութեան աղբիւրէն նոր, մաքուր և առատ ջուր հոսեցնելու մեր ժողովուրդի կեանքին մէջ: Քրիստոսով սփարուած և Աւետարանով աւանդուած ճշմարտութիւնները, կեանքի բարոյական սկզբունքները, հոգևոր արժէքները հարկ է որ առուակուին մեր հայրենիքի և ողջ հայութեան կեանքի անդաստանին մէջ, ոռոգումի, հոգևոր մշակութեան բարիքները ընծայելով մեր ժողովուրդին: Առանց Աւետարանին՝ տկար է մեր ազգը: Առանց մեր հայրերու սուրբ ժառանգութեան վերակենսաւորման՝ տժգոյն կը դառնայ մեր ժողովուրդի դիմագիծն ու նկարագիրը:

Այս է պատմութեան դասը: Այն էն մեր ժողովուրդի կարիքն ու պահանջքը: Կը հաւատամ նաև որ այս է մեր պետութեան սպասումը: Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, անտուժակառոյց և քրիստոսահաստատ այս հոգեւորումը, Աստուծոյ օգնութեամբ և ձեր բոլորի նուիրաբերմամբ, պէտք է

դառնայ քրիստոնէական հոգեւնուցումի առատահոս և կենդանարար աղբիւր:

Մեզի ընծայուած սքանչելի առիթ մը ունինք—Քրիստոնէութեան որպէս պետական կրօն հռչակման կամ մեր Եկեղեցոյ պաշտօնական հիմնադրութեան 1700-ամեակը: Ինչպէս այլուրեք ըսած են, հարկ է որ ան հրաշակերպոյի որպէս Նոր Հոգեգալուստ մեր ժողովուրդի կեանքին մէջ ի Մայր Հայրենիք և յարտասահման: Վերանորոգման հոսանքի մը պէտք է վերածուի ան, որով առաւել ևս պիտի ծաղկի ողջ հայութեան կեանքը ի սպաս Աստուծոյ և համայն մարդկութեան:

Մեր Եկեղեցին է՝ նաև շաղախ ազգային միութեան և սնուցիչ ու ամրապնդիչ ոյժ՝ մեր գօրութեանականութեան: Եթէ արթուն ենք և խորահայեաց՝ չենք կրնար չտեսնել որ «ժամանակի նշանները» միութեան և միասնականութեան, համեղբայրութեան և համերաշխ ու ներդաշնակ համագործակցութեան հրամայականին առջև կը դնեն մեզ բոլորս անխտիր: Մեր Եկեղեցին կը դառնայ ներքնապէս աւելի կենսալից և իր գործունէութեամբքը աւելի բարերար երբ կը գործէ որպէս մէկ Եկեղեցի, ընդ գլխաւորութեամբ և հովանաւորութեամբ Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Կաթողիկոսութեան, զոր ողջ հայ ժողովուրդը կը դաւանի որպէս Մայր Աթոռ: Ներկայ աշխարհի նոր դրուածքը և հայութեան կեանքի այժմեան կացութիւնը ուրիշ բան չեն թելադրեր մեզի բայց միայն ամրապնդում Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցոյ միութեան: Նոր էջ բացուած է մարդկութեան կեանքին մէջ: Նոր էջ բացուած է հայութեան կեանքին մէջ: Նոր էջ չի կրնար չբացուիլ Հայց. Եկեղեցոյ կեանքին մէջ: Հակադրութեանց և հակամարտութեանց էջը փակուած պէտք է նկատել: Միութեան էջն է այժմ բացուած և մեր բոլորի հասարակաց պարտաւորութիւնն է այդ էջը լեցնել Խորենացիի բացատրութեամբ՝ «գործովք արութեան», այսինքն՝ այնպիսի միասնական և մեծագործական արարքներով որոնց մէջէն Հայց. Եկեղեցոյ միութիւնը և գօրութիւնը շողան անստուեր, արևուն լոյսին պէս պայծառ:

* * *

Սիրելի՛ք,

Քսաներորդ դարը մեր պատմութեան մէջ բացուեցաւ սև թուականով մը՝ 1915ի Ապրիլեան եղեռնով, որ մահուան ստուերը տարածեց մեր երկրին ու ժողովուրդին վրայ: Եւ այս տարի համազգային տարողութեամբ ու դրուատելի հաւատարմութեամբ և միասնականութեան դրոշին տակ ահա կը նշենք, այս նոյն Ապրիլ ամսուն, հայութեան դէմ գործուած ցեղասպանութեան 80-ամեակը, թէ՛ պետական, թէ՛ եկեղեցական և թէ՛ ժողովրդական մակարդակներու վրայ: Վստահաբար այդ ոգեկոչումը պիտի դառնայ վերածնութեան նոր ազդակ մը ողջ հայութեան համար:

Փառք, հազար փառք, որ այս նոյն քսաներորդ դարը մեր պատմութեան մէջ կը փակուի շքեղագոյն և պայծառագոյն դրուագով մը, որուն անունն է Ազատ Անկախ Հայաստան, ինքնիշխան ու գերիշխան պետութիւն: Դարերու երազն էր որ ահա կեանք առաւ, մարմին գգեցաւ: Դարերու հորիզոնին վրայ դիտուած՝ առաջին անգամն է որ հայոց անկախ պետութեան մը նախագահը իր պետական աւագանիով ներկայ կը գտնուի Կաթողիկոսական Գահակալութեան մը արարողութեան: Կը հաւատամ որ օրէ օր հաստատունութիւն և զարգացում արձանագրող մեր պետութիւնը առա-

ել ևս զօրացեալ ուժականութեամբ պիտի մուտք գործէ երրորդ հազարամեակին մէջ, շարունակելու համար իր ստեղծագործ երթը դէպի ապագայ:

Այս հիմնական և սխրալի իրողութիւնը մեզ հարկադրաբար նոր մտածողութեան և նոր վերաբերումներու կ'առաջնորդէ: Այլևս կոչուած ենք որպէս պետական ազգ մտածելու և ըստ այնմ ապրելու և գործելու: Այլևս չենք—և չենք կրնար ըլլալ—այն ինչ որ էինք երէկ: Օտար լուծի և ոյժի տուրք տուող ժողովուրդ էինք, մեր իսկ սեփական հայրենի հողի վրայ: Համայնքներ էինք աշխարհի չորս ծագերուն վրայ տարածուած, արտասահմանեան կեանքի պայմաններու ներքե: Այժմ անկախացեալ հայրենիք ենք և պետականացեալ ժողովուրդ ինքնական, ինքնիշխան և ժողովրդավար: Ժամանակն է որ փոխուինք, բարեփոխուինք, գիտնանք արժէքը հայրենիքին և հայրենի պետութեան: Այլևս Սփիւռք չենք: Այո՛ Սփիւռք ունինք, և՛ պիտի ունենանք: Արտասահմանի հայութիւնը մեծ կարևորութիւն ունի ողջ հայութեան և Մայր Հայրենիքին համար: Միլիոնաւոր հայեր կ'ապրին հայրենիքէն արտասահմանեալ իրավիճակի մէջ: Անոնք հաւատարիմ և շինարար քաղաքացիներն են իրենց ապրած երկիրներուն և այնպէս ալ պիտի մնան: Իրենց կեանքի յատուկ պայմաններն ու կարիքները ունին, որոնց համար հերոսական ջանք կը թափեն առոյգ և կենսունակ պահելու իրենց ինքնութիւնը: Բայց անոնք չեն մոռնար երբեք որ իրենց հայրենի տունը Հայաստանն է և չեն կրնար մասնակից չդառնալ հայրենիքի վերականգնումի և վերաշինութեան սրբազան գործին: Աշխարհագրական հեռաւորութիւնները, քաղաքական տարբերութիւնները, մշակութային և կենցաղային այլազանութիւնները չեն կրնար վնաս բերել, սրտի, մտքի, հոգիի, ճակատագրի միութեան, եթէ հաղորդութիւնը ըլլայ շարունակական և խոհական, միշտ փոխադարձ հասկացողութեան ոգիով զըստանալու:

Ես, այսպէս ասած, Սփիւռքի գաւակ եմ: Ես հայրենիքի մէջ չեմ ծնած: Բայց հայրենիքը իմ մէջս է ծնած: Ծնած է այն օրէն երբ հայոց լեզուն հնչած է ականջներուս մօրս օրօրոցի երգերով, երբ Ա. Բ. Գ.-ը բացուած է աչքերուս դիմաց դպրոցական գրատախտակներուն վրայէն, երբ հայոց մատենաները դարձած են յարաբոյս կենսաւիշ ու մատներուս հետ խառնուած մելան...: Ահա այսօր եկած եմ հայրենիք որպէս հարազատ տուն, որ կը զգամ այնպէս որ կարծես երբեք անկէ բաժնուած չէի...:

Այո՛, եղբայրներ և քոյրեր, պէտք է ոսկեկամուրջ նետել ընդմէջ հայրենիքին և արտասահմանին: Մենք պէտք է մնանք մէկ մեր հոգևոր աշխարհագրութեան որպէս բնակիչ, ազգային մէկ պատկանելիութեան ներքին զգացումովը տոգորուած: Ահա այս գիտակցութեամբ պէտք է բոլորս մասնակից դառնանք մեր հայրենիքի պետութեան ամրացման ու զօրացման և մեր ժողովուրդին կեանքի պայմաններու զարգացման:

Այդ նոյն ըմբռնողութեամբ է որ Հայց. Եկեղեցին պիտի կատարէ իր ազգային դերը, որովհետև ան անբաժնելիօրէն շաղախուած է ողջ հայոց պատմութեան և ճակատագրին հետ:

Այդ նոյն հասկացողութեամբ է որ մեր Եկեղեցին պիտի շարունակէ զօրավիգ կանգնիլ Արցախի մեր հարազատ եղբայրներուն և քոյրերուն, անոնց հերոսական մաքառումին մէջ, ի պաշտպանութիւն անոնց արդար իրաւունքներուն: Արցախի հարցը ոչ մէկ կրօնական նկարագիր և տարողութիւն ունի: Մենք մեր երջանկայիշատակ նախորդին նման ջատագովը

եղած ենք, և կը մնանք, այն գաղափարին որ խաղաղ միջոցներով և անկեղծ խորհրդակցութեան ու բանակցութեան եղանակներով պէտք է լուծուի Արցախի ժողովուրդին դատը մարդկային իրաւանց և ինքնորոշման արդար սկզբունքներու հիման վրայ:

* * *

Մեր խօսքի աւարտին պարտք կը զգանք մեր խոր շնորհակալութիւնները և գնահատանքը յայտնել քրիստոնէական քոյր Եկեղեցիներու և միջեկեղեցական կազմակերպութիւններու պետերուն և ներկայացուցիչներուն, որոնք Մեր Գահակալութեան արարողութիւնը հարստացուցին իրենց ներկայութեամբը, աղօթքներովը, և գրաւոր թէ բանաւոր բարեմաղթութիւններովը:

Մեր գնահատանքի խօսքը բոլոր պետութիւններու ներկայացուցիչներուն և դիւանագէտներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբը պատուեցին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը և մեր հայրենի պետութիւնը:

Զերմօրէն կ'ողջունենք մեր Ս. Եկեղեցւոյ Նուիրապետական Աթոռները՝

— Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը, որուն Միաբանութեան անդամը եղած ենք Մեր ձեռնադրութեան օրէն մինչև այսօր և Մեր ամբողջանուէր մասնակցութիւնը բերած անոր հոգևոր և ազգային սպասաւորութեանը:

— Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքական Աթոռը իր Գահակալով և զինուորեալ Միաբանութեամբ և պատմական առաքելութեամբ:

— Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքութիւնը իր Գահակալով, հոգևորական դասով և հաւատացեալ ժողովուրդով:

Մեր Հայրական սիրոյ ողջոյնները մեր Մայր Աթոռի Միաբան բոլոր եպիսկոպոսներուն, Թեմերու Առաջնորդներուն, հոգևորական դասուն՝ վարդապետաց և քահանայից և սարկաւազաց, Թեմական Ազգային Ժողովականներուն և համայն հաւատացեալ ժողովրդեան, ի մայր հայրենիք և ի սփիւռս աշխարհի:

Սիրոյ, շնորհակալութեան և գնահատանքի Մեր խօսքը կ'ողողենք մեր Հայրենի Հանրապետութեան Վսեմաշուք Նախագահին՝ Մեծ. Լեւոն Տէր-Պետրոսեանին և պետական աւագանիին, խորհրդարանին, կառավարութեանը, նախարարական կազմին և պետական ամբողջ համակարգին: Բարձրօրէն կը գնահատենք իրենց սէրն ու յարգանքը հանդէպ Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ:

Թող Աստուծոյ ամենատես Աչքն ու ամենազօր Աջը հովանի և պահպան ըլլան մեր համայն հայ հաւատացեալ ժողովրդեան վրայ ի Մայր Հայրենիք և յարտասահման:

«Տէր հովուեսցէ զիս և ինձ ոչ պակասեսցի»:

Աղօթեցէք որ Աստուած հովուէ Զիս, որպէսզի ես ալ կարենամ հովուել ձեզ **«ի վայրի դալարոջ և առ ջուրս հանգստեան»** վասն փառացն Աստուծոյ, վասն խաղաղութեան և բարօրութեան աշխարհի, վասն պաշտօնութեան Ս. Եկեղեցւոյս և վասն շինութեան և բարեկարգութեան ազգիս հայոց. Ամէն:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ս. Էջմիածին,

9 Ապրիլ 1995



Վեհափառ Հայրապետին շնորհավորում է Իրանի Իսլամական Հանրապետության
խորհրդարանի նախագահության անդամ Նիա Սոփանին



Հիմնական խորհրդակցություն և զինվորական խորհուրդ



Վեհարանին քահարանում նորմալիս Վեհափառին ցնորափրում էին
ՀՀ նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանին ու ՀՀ ՊԵՆ-ի նախագահ Բ. Արարիկյանին



Լոյսի Ուղղափառ Եկեղեցու Պատրիարք Ն. Ս. Ամբաստանող Գ-ը
իր խոսքն արձայանելիս